

Darbā neriskē-
ievēro darba
drošību!

INDIVIDUĀLIE AIZSARDZĪBAS LĪDZEKĻI

*Aizsargapģērba izvēles
un lietošanas vadlīnijas*

Aizsargapģērba veidi

Riski darbiniekiem un pašam IAL

Aizsargapģērba izvēle

Aizsargapģērba lietošana

Aizsargapģērba apkope

DARBA AIZSARDZĪBA

INDIVIDUĀLIE AIZSARDZĪBAS LĪDZEKĻI

Aizsargapģērba izvēles un lietošanas vadlīnijas

Rīga 2003

IEVADS

Nodarbināto drošības un veselības aizsardzība sākas ar drošas darba vides izveidi un uzturēšanu un ar risku novēršanu, nevis ar individuālo aizsardzības līdzekļu izsniegšanu nodarbinātajiem. Ja darba vides risku var novērst ar kolektīvajiem aizsardzības pasākumiem, tad priekšroka vienmēr ir dodama tiem un tikai pēc tam individuālajiem aizsardzības līdzekļiem (IAL). Tas izriet arī no jaunās preventīvās (risku novēršanas) filozofijas darba aizsardzībā, ko sevi ietver Eiropas Savienības likumdošana, kuras principi un prasības ir iestrādātas arī Darba aizsardzības likumā un uz tā pamata izdotajos Ministru kabineta noteikumos.

Par jaunās preventīvās darba aizsardzības sistēmas pamatu uzskatāms Darba aizsardzības likums, kas stājās spēkā ar 2002.gada 1.janvāri. Pamatojoties uz Darba aizsardzības likumu ir izdoti vairāki Ministru kabineta noteikumi, kuros ir sīkāk izskaidrotas prasības atsevišķām nozarēm un darba aizsardzības jautājumiem.

Gadījumā, kad darba vides risku nevar novērst vai pietiekami samazināt ar kolektīvajiem aizsardzības pasākumiem, darba devējam jānodrošina nodarbinātie ar individuālajiem aizsardzības līdzekļiem. IAL lietošanai pēc savas būtības ir izņēmuma raksturs, jo tie tiek pielietoti tikai tad, ja ir izmēģināti visi alternatīvie riska novēršanas un samazināšanas varianti, kuru izmantošana ir prioritāra. Individuālos aizsardzības līdzekļus var izmantot kā papildus aizsardzības līdzekli arī tajos gadījumos, kad netiek garantēta pietiekama riska situācijas kontrole. Šajos īpašajos gadījumos IAL tiek izmantoti kā pēdējā iespēja, lai izvairītos no riska situācijas radītajām sekām vai mazinātu to smagumu.

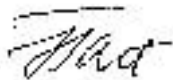
Lai nodrošinātu nodarbināto drošības un veselības aizsardzību gadījumos, kad darba devējs risku novēršanai vai samazināšanai ir izvēlējis IAL, ir jāievēro darba aizsardzības prasības individuālo aizsardzības līdzekļu lietošana. Minētās prasības ir noteiktas Ministru kabineta 2002.gada 23.augusta noteikumos Nr.372 "Darba aizsardzības prasības, lietojot individuālos aizsardzības līdzekļus", kas tika izstrādāti, balstoties uz Eiropas Savienības 1989.gada 30.novembra direktīvu 89/656/EEC "par drošības un veselības aizsardzības minimālajām prasībām strādniekiem, lietojot individuālos aizsardzības līdzekļus darba vietās".

Aizsargapģērbs ir tikai viens no individuālo aizsardzības līdzekļu veidiem, kas domāts pārsvarā visa ķermeņa aizsardzībai pret dažādiem darba vides riska faktoriem.

Lai palīdzētu darba devējiem un nodarbinātajiem izprast aizsargapģērbu lietošanas nozīmi, kā līdzekli pret to vai citu darba vides riska faktoru, Labklājības ministrijas Darba departaments ES PHARE Latvijas-Spānijas divpusējās sadarbības projekta "Atbalsts turpmākai likumdošanas saskaņošanai un institūciju stiprināšanai darba drošības un veselības jomā" ietvaros ir izstrādājis informatīvi skaidrojošu materiālu "Individuālie aizsardzības līdzekļi. Aizsargapģērbu izvēles un lietošanas vadlīnijas".

Šis Vadlīnijas sniedz kritērijus un ieteikumus, kas palīdzēs darba devējiem un darba aizsardzības speciālistiem drošas darba vides izveidē, īpaši attiecībā uz risku novērtēšanu un veicamajiem preventīvajiem pasākumiem.

Ineta Tāre
Labklājības ministrijas
Darba departamenta direktore

IAL UN TO LOMA PREVENTĪVAJĀ DARBĪBĀ: KAS MAN JĀZINA?

KAS IR IAL?

Individuālie aizsardzības līdzekļi (IAL) ir ierīces, izstrādājumi, iekārtas un sistēmas, kuras nodarbinātais valkā vai citādi lieto darbā, lai aizsargātu savu drošību un veselību no viena vai vairāku darba vides risku faktoru iedarbības.

KAS JĀIEVĒRO ATTIECĪBĀ UZ IAL?

Latvijas tirgū piedāvātajiem IAL jāatbilst Ministra kabineta 2003.gada 11.februāra noteikumu Nr.74 "Prasības individuālajiem aizsardzības līdzekļiem, to atbilstības novērtēšanas kārtība un tirgus uzraudzība" prasībām, kas izstrādāti saskaņā ar ES direktīvām 89/686/EEC, 93/68/EEC, 93/95/EEC un 96/58/EC. Par minēto noteikumu ievērošanu atbild IAL ražotājs vai importētājs/piegādātājs.

Vsiem tirgū piedāvātajiem IAL ir jābūt **CE marķējumam**. CE marķējums apliecina produkta atbilstību ES direktīvu un harmonizēto standartu prasībām. Liela daļa no šiem standartiem ir adaptēti arī kā Latvijas standarti. Marķējumam ir jābūt ļoti saskatāmam un salasāmam. Ja IAL ir par mazu, lai uz tā izvietotu nepieciešamo informāciju, tad CE marķējumu, piktogrammas/ideogrammas, skaidrojumus izvieto uz IAL iepakojuma un lietošanas instrukcijā.

IAL ir jābūt nodrošinātiem ar **lietošanas instrukciju valsts valodā**. Lietošanas instrukcijā jāiekļauj informācija par IAL lietošanas mērķi, glabāšanu, izmantošanu, tīrīšanu, apkopi, piemērotajiem papildpiederumiem/rezerves daļām, aizsardzības spēju, ar lietošanu saistītiem ierobežojumiem, derīguma termiņu, transportēšanai nepieciešamo iepakojumu, pazīšanas zīmēm, apzīmējumiem utt. Ieteicams lietot Eiropas valstu piktogrammas/ideogrammas.

Atbilstoši normatīvo aktu prasībām uz atsevišķiem IAL jānorāda izgatavošanas datums, nolietotā un derīguma termiņš, sērijas numurs, aizsardzības pakāpe, ķīmisko vielu nosaukumi vai koduri u.c. būtiska informācija.

Ražotājam vai importētājam ir jānodrošina šāda IAL dokumentācija:

- tehniskā dokumentācija, kurā ir IAL vispārīgs apraksts un darbību apraksts, (visām IAL kategorijām);
- atbilstības deklarācija (visām IAL kategorijām);
- Tipa pārbaudes sertifikāts (II un III kategorijas IAL);
- kvalitātes sistēmas sertifikāts (III kategorijas IAL);
- IAL lietošanas instrukcijas un pazīšanas zīmes un apzīmējumi (II un III kategorijas IAL).

Ar šiem dokumentiem ražotājs, piegādātājs vai importētājs nodrošina lietotājus un tirgus uzraudzības iestādi pēc tās pieprasījuma.

Lietojot darbā individuālos aizsardzības līdzekļus, jāievēro prasības, kas ir noteiktas Ministru kabineta 2002.gada 23.augusta noteikumos Nr.372 "Darba aizsardzības prasības, lietojot individuālos aizsardzības līdzekļus" (turpmāk — Noteikumi).

Darba devējs ir atbildīgs par to, lai viņš iegādātos tikai tādus IAL, kas atbilst Ministru kabineta noteikumu Nr.74 "Prasības individuālajiem aizsardzības līdzekļiem, to atbilstības novērtēšanas kārtība un tirgus uzraudzība" prasībām.

KAD JĀLIETO IAL?

Lai izvairītos no darba vides riska un tā iespējamā kaitējuma veselībai, par prioritāriem tiek uzskatīti organizatoriska un tehniska rakstura pasākumi jeb tā saucamie kolektīvie aizsardzības pasākumi, kas domāti, lai novērstu risku tā avotā vai lai aizsargātu nodarbinātos visus uzreiz, nevis katru individuāli. Ja izrādās, ka šie pasākumi nav pietiekami, lai garantētu atbilstošu drošības pakāpi, tiek izmantoti individuālie aizsardzības līdzekļi pastāvošā riska novēršanai vai samazināšanai. IAL var lietot arī kā pagaidu aizsardzības līdzekli nodarbināto drošības garantēšanai, kamēr nevar realizēt kādu kolektīvās aizsardzības pasākumu.

ČETRAS GALVENĀS METODES, LAI NOVĒRSTU VAI SAMAZINĀTU DARBA VIDES RISKU

Lai nodrošinātu nodarbināto drošību un veselības aizsardzību darbā, aizsargāties pret darba vides risku (apzīmēts ar sarkanu trijstūri kā brīdinājuma zīmi) var:

1. NOVĒRŠOT RISKU
2. IEROBEŽOJOT RISKU
3. IZVĒLOTIES KO DROŠĀKU (BEZ RISKĀ)
4. AIZSARGĀJOT SEVI

1. NOVĒRSIET RISKU! 2. IEROBEŽOJIET RISKU! 3. IZVĒLIETIES KO DROŠĀKU! 4. AIZSARGĀJIET SEVI!

KADĀ VEIDĀ LIETOT?

IAL lietošana vai vairāku un dažādu IAL izmantošana ar mērķi novērst vienu vai vairākus riska faktorus var būt saistīta ar dažādām neērtībām. Tādējādi, izvēloties atbilstošos IAL, jāņem vērā ne tikai to drošības pakāpe, bet arī ērtums.

To izvēlei jābalstās uz visu to riska faktoru izpēti un izvērtēšanu, kas sastopami darba vietā. Proti, jāņem vērā darba vides riska faktori un tas, cik bieži un ilgi nodarbinātais tiek tiem pakļauts, darba vides riska realizēšanās varbūtība un seku nopietnība, darba vietā un tās apkārtnē esošie apstākļi, iespējamā kaitējuma veids, ergonomikas prasības un nodarbinātā auguma īpatnības.

Lietojamajiem individuālajiem aizsardzības līdzekļiem ir jābūt nevainojamā stāvoklī un tiem jānodrošina pilnīga nodarbināto drošība un veselības aizsardzība. IAL drīkst lietot tikai tam mērķim, kam tie ir domāti, ievērojot ražotāja dotās lietošanas instrukcijas.

AIZSARGAPĢĒRBS: DEFINĪCIJAS UN IEDALĪJUMS

Aizsargapģērbs ir tāds apģērbs, kas aizstāj vai nosedz personisko apģērbu, un ir izstrādāts, lai nodrošinātu aizsardzību pret iespējamiem riskiem.

Parasti aizsargapģērbs tiek iedalīts tipos atkarībā no specifiskajiem darba vides riskiem, pret kuriem tie nodrošina aizsardzību. *Šādā veidā un pēc izcelsmes var izdalīt šādas aizsargapģērbu veidus:*

- Aizsargapģērbs pret mehāniskām traumām.
- Aizsargapģērbs, saskaroties ar karstumu un uguni (infrasarkanu starojumu).
- Aizsargapģērbs, saskaroties ar ķīmiskām vielām un ķīmiskiem produktiem.
- Aizsargapģērbs, saskaroties ar zemām temperatūrām (termisks aizsargapģērbs).
- Aizsargapģērbs, saskaroties ar bioloģisko risku.
- Aizsargapģērbs, saskaroties ar radioaktīvām vielām, jonizējošu un nejonizējošu starojumu.
- Labi redzams aizsargapģērbs (fluorescējošs vai atstarojošs).
- Aizsargapģērbs, saskaroties ar elektrisko risku.
- Antistatisks aizsargapģērbs.

Šajās Vadlīnijās vairāk uzmanības tiks pievērsts pirmajiem trīs nosauktajiem aizsargapģērbu tipiem, jo tie tiek visplašāk pielietoti. Tomēr, lai dziļāk aplūkotu tematu, dosim komentārus arī par pārējiem apģērbu veidiem.

Attiecībā uz katra apģērba tipa iedalījumu **klasēs** (gadījumā, ja tāds eksistē), tās tiek noteiktas pēc attiecīgā **“priekšrocību līmeņa”**. Šo priekšrocību līmeni izsaka numurs, kas norāda priekšrocību kategoriju, vai rangu. Tie tiešā veidā ir saistīti ar tehnisko normu pārbaudījumu rezultātiem, kas paredzēti aizsargapģērbu atbilstamības normām novērtēšanai. Tādējādi “priekšrocību līmenis” norāda apģērba aizsardzības pakāpi.

AIZSARGAPĢĒRBS PRET MEHĀNISKĀM TRAUMĀM

Galvenās mehāniskās traumas, pret kurām izstrādāts šis apģērba tips, ir skrambas, dūrieni, grieztas brūces un sitienu, kas rodas, strādājot ar dažāda veida darba aprīkojumu, iekārtām, instrumentiem vai darba rīkiem.

Mehāniskās traumas var iegūt tādos darbos, kā piemēram: koku zāģēšana, gaļas sadalīšana un kaulu izņemšana, darbības ar stiklu utt.

Mūsdienās šī tipa apģērbs tiek izgatavots no paramīdmateriāliem vai kādām citām sintētiskajām šķiedrām.

Atkarībā no specapģērba aizsargīpašībām daži aizsargapģērbi tiek iedalīti klasēs, citi netiek. Gadījumā, ja iedalījums klasēs pastāv, tad priekšrocības (aizsardzības) līmenis tiek norādīts kopā ar aplūkojamā aizsargapģērba identifikācijas piktogrammu.

Piemērs:

Aizsarggetrām, kas paredzētas darbam ar motorzāģi atkarībā no tā darbības ātruma ir noteiktas četras aizsardzības pakāpes:

- 0. aizsardzības klase: 16 m/s
- 1. aizsardzības klase: 20 m/s
- 2. aizsardzības klase: 24 m/s
- 3. aizsardzības klase: 28 m/s

Jebkurā gadījumā gan piktogrammām, gan aizsardzības klasēm jābūt pietiekami izskaidrotām ražotāja pievienotajā lietošanas instrukcijā. Tajās jāiekļauj norādījumi par situācijām, kurās nepieciešams lietot apģērbu, un pieļaujamās lietošanas robežas.

AIZSARGAPĢĒRBS, SASKAROTIES AR KARSTUMU UN/VAI UGUNI

Šī tipa aizsargapģērbs ir izstrādāts, lai aizsargātu nodarbināto pret karstumu un/vai uguni (infrasarkanā starojuma iedarbību) dažādās tā izpausmēs, piemēram:

- liesmām;
- karstuma pārvadi (konvektīvo, izstarojošo un konduktīvo);
- karstu un/vai izkausētu materiālu izvadišanu.

Aizsargapģērba struktūra var tikt veidota no dažādām šķiedrām, kas tiek izmantotas atkarībā no tā, kādas aizsardzības īpašības jānodrošina apģērbam. Nepieciešamās aizsardzības īpašības, loģiski, ir tieši atkarīgas no riska veida, pret kura iedarbību ir jāaizsargājas. Šo vadlīniju nodaļā “Aizsargapģērbs: kā to lietot?” tiek dotas vērtīgas rekomendācijas attiecībā uz dažādām kombinācijām starp materiālu un darba vides risku.

Visbeidzot, lai precizētu apģērba aizsardzības īpašības, ir izstrādāti šādi parametri un tiem atbilstoši priekšrocību līmeņi:

- Ierobežota liesmu izplatīšanās: viens priekšrocību līmenis, kas tiek atzīmēts kā 0 vai 1.

- Izturība pret konvektīvo siltumu: pieci priekšrocību līmeņi, kas tiek atzīmēti kā 1, 2, 3, 4 vai 5.
- Izturība pret izstarojošo siltumu: četri priekšrocību līmeņi, kas tiek atzīmēti kā 1, 2, 3 vai 4.
- Izturība pret kausēta alumīnija šļakatām: trīs priekšrocību līmeņi, kas tiek atzīmēti kā 1, 2 vai 3.
- Izturība pret kausētas dzelzs šļakatām: trīs priekšrocību līmeņi, kas tiek atzīmēti kā 1, 2 vai 3.

Jo augstāks ir priekšrocību līmenis, jo lielāka ir aizsardzība pret attiecīgo parametru minētajā līmenī.

Piemērs:

Divi apģērba gabali ir marķēti ar

<i>Pirmais variants</i>	1
	2
	2
	1
	1

<i>Otrais variants</i>	0
	4
	1
	2
	3

Pirmajam apģērba gabalam ir vairāk priekšrocību attiecībā uz ierobežotu liesmas izplatīšanos, izstarojoša karstuma pārneši. Savukārt, otrais apģērbs piedāvā lielāku aizsardzību, saskaroties ar konvektīvo siltumu, un augstāku izturības pakāpi gan pret kausēta alumīnija, gan pret kausētas dzelzs šļakatām.

Jebkurā gadījumā norādījumiem, kas attiecas uz marķējumu, priekšrocību līmeņiem utt. ir jābūt skaidri izklāstītiem ražotāja pievienotajā tehniskajā dokumentācijā un lietošanas instrukcijā.

AIZSARGAPĢĒRBS, SASKAROTIES AR ĶĪMISKĀM VIELĀM UN ĶĪMISKIEM PRODUKTIEM

Aizsardzībai pret ķīmiskajām vielām raksturīgi, ka apģērbā izmantotie materiāli ir specifiski ķīmiskajiem savienojumiem, pret ko tiek meklēta aizsardzība.

Tādējādi katram pārim, kas sastāv no apģērba/ķīmiskā produkta veidojošās vielas, ir svarīgi noteikt aizsardzības līmeņus. Minētos līmeņus ataino skala ar sešiem aizsardzības rādītājiem (1 norāda zemāko aizsardzības līmeni, 6 maksimālo). Šie “aizsardzības rādītāji” tiek noteikti pēc testa, kas saucas “izlaušanās laiks” (BT. *Breakthrough Time*). Tas norāda laiku, kas ķīmiskajai vielai vai ķīmiskajam produktam ir nepieciešams, lai izlauztos cauri vielai, no kā izgatavots apģērbs.

Papildus iepriekšminētajam aizsardzības rādītājam ir izstrādāta šāda aizsargapģērbu klasifikācija:

1. tipa drēbes Hermētisks apģērbs, kas pasargā pret gāzveida ķīmiskajiem produktiem vai ķīmiskajiem produktiem iztvaicētā stāvoklī. Šis apģērbs nosedz visu ķermeni. Tas sastāv no cimdiem, zābakiem, elpošanas aizsargaprikojuma. Šie apģērbi tiek iedalīti trīs grupās:

Tips 1 a: Ērpā ir iestrādāta elpošanas aizsargierīce.

Tips 1 b: Elpošanas aizsargierīce ir ārpus tērpa.

Tips 1 c: Apģērbs ir savienots ar elpojamā gaisa līniju.

Visi šie apģērbi ir izgatavoti no gaisa necaurlaidīgiem materiāliem, tie ir izturīgi pret ķīmisko vielu caursūkšanos.

2. tipa drēbes Tāds pats apģērbs kā pirmā tipa drēbes, bet to vīles nav hermētiskas. Visi šie apģērbi ir izgatavoti no gaisa necaurlaidīgiem materiāliem, tie ir izturīgi pret ķīmisko vielu caursūkšanos.

3. tipa drēbes Šiem apģērbiem ir hermētiski savienojumi, kas pasargā no šķidriem ķīmiskiem produktiem spiedienam pakļautas strūklas veidā. Šie apģērbi arī ir izgatavoti no gaisa necaurlaidīgiem materiāliem, un tie ir izturīgi pret ķīmisko vielu caursūkšanos.

4. tipa drēbes Šiem apģērbiem ir hermētiski savienojumi, kas pasargā no šķidriem ķīmiskiem produktiem, ja tie tiek izsmidzināti. Šo tērpu izejmateriāli var būt gan gaisa necaurlaidīgi, gan caurlaidīgi, taču tiem ir jābūt izturīgiem pret ķīmisko vielu caursūkšanos.

5. tipa drēbes Šiem apģērbiem ir hermētiski savienojumi, kas pasargā no ķīmiskajiem produktiem cietu daļiņu formā. Šie apģērbi ir izgatavoti no gaisa caurlaidīgiem materiāliem. To priekšrocību līmenis tiek mērīts pēc izturības pret cieto daļiņu caurspiešanos.

6. tipa drēbes Šie apģērbi piedāvā ierobežotu aizsardzību, saskaroties ar šķidro ķīmisko produktu nelielu šļakstīšanos. Šīs drēbes ir pagatavotas no gaisa caurlaidīgiem materiāliem, to priekšrocību līmenis tiek mērīts pēc izturības pret šķidrums caurspiešanos.

Kā redzam, 1. tipa drēbes ir vishermētiskākās, bet 6. tipa drēbes — vismazāk hermētiskas.

Šajā situācijā nedrīkst sajaukt šo apģērbu klasifikāciju ar vielu aizsardzības rādītājiem (tie tika aplūkoti iepriekš). Vielu aizsardzības rādītāju gradācijai bija pretēja nozīme: 1 — norāda viszemāko aizsardzības līmeni, bet 6 — maksimālo.

AIZSARGAPĢĒRBS, STRĀDĀJOT ĀRĀ, LIETŪ UN AUKSTUMĀ

Līdztekus ārdarbiem, kas tiek veikti ziemas apstākļos, zemu temperatūru risks pastāv arī pārtikas industrijā, krioloģijas nozarē u.c.

Materiālus, no kuriem izgatavotas šī tipa drēbes, parasti veido dabiskie vai sintētiskie audumi, kas ir pārklāti ar ūdens necaurlaidīga materiāla slāni (polivinilhlorīdu vai poliuretānu) vai arī ir veikta kāda cita apstrāde, lai panāktu specifisko aizsardzību.

AIZSARGAPĢĒRBS, SASKAROTIES AR BIOLĢISKAJIEM RISKIEM

Darbības nozares, kurās nodarbinātos apdraud bioloģiskais risks, ir medicīna, pārtikas industrija, atkritumu apstrāde u.c.

Aizsardzība pret bioloģiskajiem riskiem joprojām atrodas izpētes stadijā, bet aizsargapģērbu izgatavošana ir attīstījusies divos virzienos. No vienas puses, ir izstrādāti produkti, kuros par pamatu tiek ņemti materiāli, kas nav austi. Tie darbojas kā efektīvas barjeras. No otras puses, tiek izmantoti antibakteriāli audumi, kas tiek iegūti, auduma virsmu apstrādājot ar baktericīdus saturošu vielu.

AIZSARGAPĢĒRBS, SASKAROTIES AR RADIOAKTĪVĀM VIELĀM, JONIZĒJOŠU UN NEJONIZĒJOŠU STAROJUMU

Darbiem nejonizējoša starojuma laikā piemērots risinājums ir elektromagnētiskais aizsargtērps, audumi ar paaugstinātu elektrisko vadītspēju un statisko izkliedēšanas spēju. Ir sastopami dažādi izstrādājumi, kuriem piemīt šādas īpašības. Savukārt, saskaroties ar jonizējošu starojumu, mēdz lietot necaurlaidīgus tērpus kopā ar materiāliem, kas nodrošina aizsardzību (Pb, B u.c.).

LABAS REDZAMĪBAS AIZSARGAPĢĒRBS (FLUORESCĒJOŠS VAI ATSTAROJOŠS)

Nepieciešamo aizsardzību var panākt ar pašu materiālu, no kura ir izgatavots tērps, kā arī pievienojot gatavajam tērpiņam vai nu fluorescējošus elementus, vai materiālu ar atbilstošām atstarošanas īpašībām.

Pastāv trīs šī tipa apģērbu klases (1., 2. un 3.). 3. klase piedāvā visaugstāko redzamības pakāpi, 1. klase — viszemāko.

ANTISTATISKS AIZSARGAPĢĒRBS, SASKAROTIES AR ELEKTRISKO RISKU

Zema sprieguma apstākļos, galvenokārt, tiek lietota kokvilna vai kokvilnas un poliestera savienojumi, bet augsta sprieguma apstākļos jālieto apģērbs, kuram piemīt vadītspēja.

Savukārt, antistatisks apģērbs tiek lietots situācijās, kurās elektriskā izlādēšanās, kas rodas no statiskās elektrības akumulēšanās apģērbā, var būt ar augstu bīstamības pakāpi (sprādzienbīstamas un uzliesmojošas atmosfēras).

Šo apģērbu izgatavošanai izmanto drēbes ar vadītspēju, piemēram, audumus no nerūsējoša tērauda mikrofibru poliestera, oglekli saturošām sintētiskajām šķiedrām utt.

AIZSARGAPĢĒRBS: CE MARĶĒJUMS

Visam tirgū piedāvātajam aizsargapģērbam ir jābūt **CE marķējumam**. CE marķējums apliecina aizsargapģērbā atbilstību ES direktīvu un harmonizēto standartu prasībām. Marķējumam ir jābūt labi saskatāmam un salasāmam.

Bez obligātā CE marķējuma aizsargapģērbam var būt norādīti šādi elementi:

- ražotāja vai tā pārstāvja vārds (nosaukums), reģistrācijas numurs vai cita identifikācijas zīme;
- izstrādājuma veida apzīmējums, tirdzniecības nosaukums vai kods;
- izmērs;
- atbilstošā EN standarta numurs;
- piktogramma un priekšrocību līmenis, ja tas tiek izdalīts;
- kopšanas etiķete.

Katram aizsargapģērbā gabalam jābūt marķētam. Minētajam marķējumam jāatrodas vai nu uz paša izstrādājuma, vai arī pie apģērbā ir jāpievieno uzlīmes. Marķējumam jābūt noturīgam apģērbam paredzētajām atbilstošas tīrīšanas reizēm. Gadījumā, ja to nav iespējams nodrošināt (piemēram, tērpa aizsargefektivitātes samazināšanās dēļ), marķējums ir jāpievieno klāt apģērbam, to ievietojot tirdzniecības iepakojumā.

Tālāk dotas dažādas piktogrammas, kas apzīmē atšķirīgus risku veidus. Gadījumā, ja piktogramma tiek lietota kopā ar kādiem cipariem, tad minētie cipari (tie vienmēr tiek izvietoti vienā un tajā pašā secībā) norāda apģērbam piemītošo priekšrocību līmeni, kas iegūts atbilstošu pārbaūžu rezultātā.

Kustīgi priekšmeti

Aukstums (zemas temperatūras risks)

Karstums un uguns

Ķīmiskas vielas

Motorzāģis

Jonizējošs starojums un radioaktīvs piesārņojums

Slikti laika apstākļi

Slikta redzamība

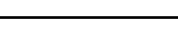

Statiskā elektrība

1 3 2 2 1

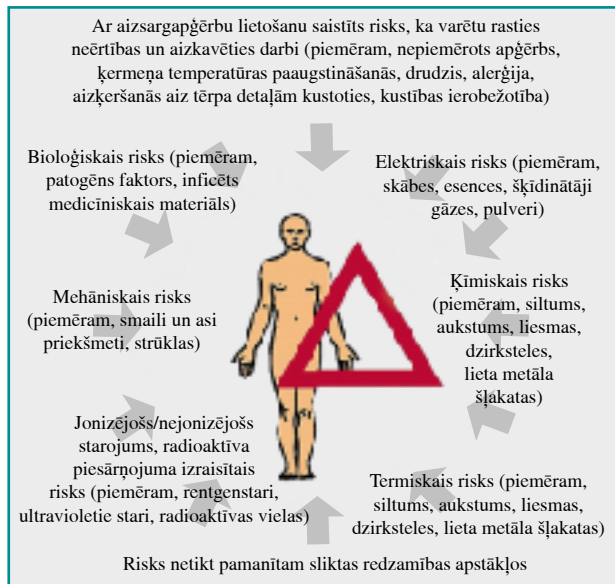
Piemērs aizsargabģērbam, saskaroties ar karstumu un uguni

- Izturība pret kausētas dzelzs šļakatām : Priekšrocības līm. **1**
- Izturība pret kausēta alumīnija šļakatām: Priekšrocības l. **2**
- Izturība pret izstarojošu siltumu: Priekšrocības līmenis **2**
- Izturība pret konvektīvo siltumu: Priekšrocības līmenis **3**
- Izturība pret liesmas ierobežotu izplatīšanos: Priek. līm. **1**

AIZSARGAPĢĒRBS: PRET KO TAM JĀAIZSARGĀ?

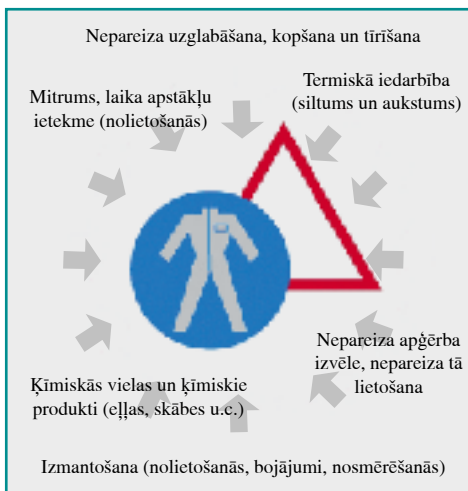
Darba vietā nodarbinātā ķermenis var būt pakļauts dažāda veida riskiem, kuri pēc to iedarbības var tikt iedalīti divās grupās:

- Risks gūt ķermeņa savainojumus ārējas agresijas rezultātā.
- Risks gūt veselības kaitējumus vai traucējumus, kas saistīti ar aizsargtērpa lietošanu.

AIZSARGAPĢĒRBS: KAS MAN JĀŅEM VĒRĀ?

Lai nodrošinātu efektīvu aizsardzību pret dažādiem riska faktoriem, aizsargapģērbs jāuztur atbilstošā kārtībā, tam jābūt lietošanai derīgam un pietiekami izturīgam pret dažādiem riskiem un iedarbību, lai tas spētu garantēt atbilstošu aizsardzību visā tā lietošanas laikā. Darba vides riska faktori, kas varētu ietekmēt un apdraudēt aizsargapģērba aizsardzības efektivitāti, ir atspoguļoti tālāk dotajā attēlā.

AIZSARGAPĢĒRBS: KĀ TO IZVĒLĒTIES?

Lai izvēlētos aizsargapģērbu, nepieciešams labi pārzināt darba vietas apstākļus un tās apkārtni. Tieši tādēļ šī izvēle jāveic darba aizsardzības jomā **kompetentam speciālistam**, un šajā procesā noteikti jāpiedalās arī pašiem nodarbinātajiem.

- Izvēloties aizsargapģērbu, ir jāatrod vidusceļš starp piedāvāto aizsardzību un kustību ērtumu un brīvību. Tāpēc aizsargapģērbs ir jāiegādājas atkarībā no pastāvošo risku veida un nopietnības, no kaitējumiem, kādiem nodarbinātais var tikt pakļauts, ražotāja norādījumiem (tehniskās dokumentācijas un lietošanas instrukcijas), aprīkojuma piedāvātajām iespējām (piemēram, aizsardzības klasēm, specifiskajām izmantošanas sfērām), lietotāja ergonomiskajām un fizioloģiskajām vajadzībām.
- Pirms iegādāties aizsargapģērbu, vajadzētu aizpildīt Noteikumu 2.pielikumā doto veidlapu, izvērtējot darba vietā esošos darba vides riskus, kuru novēršanai lietojami aizsardzības līdzekļi, ņemot vērā arī iespējamos riska faktorus un ārējās ietekmes, kas minētas sadaļās “Pret ko tam jāaizsargā?” un “Kas man jāņem vērā?”. Balstoties uz šo sarakstu, ir jāizpēta dažādu ražotāju piedāvātie aizsargapģērbu modeļi (ražotāju piedāvājumā jābūt iekļautai lietošanas instrukcijai un citai svarīgai informācijai (aizsargapģērba aizsardzības rādītāji), kas ļautu izdarīt pareizo izvēli).
- Izvēloties aizsargapģērbu, ir ieteicams balstīties uz ražotāja doto aizsargapģērba raksturojumu un lietošanas instrukciju. Šī ražotāja sniegtā informācija ietver visas nepieciešamās ziņas par aizsargapģērbu: tā uzglabāšanu, lietošanu, tīrīšanu, apkopi, dezinfekciju, aksesuāriem, nomaīņas (rezerves) detaļām, aizsardzības kategorijām, derīguma termiņa beigu datumu, marķējuma izskaidrojumus u.c.
- Pirms iegādāties aizsargapģērbu, tas būtu iepriekš jāizmēģina darba vietā.
- Kad tiek izdarīts aizsargapģērba pirkums, no ražotāja vai piegādātāja ir jāsaņem lietošanas instrukcija valsts valodā. Ja darba vietā ir nodarbinātie, kas nesaprot šo valodu, darba devējam ir jāparūpējas par to, lai viņi saņemtu nepieciešamo informāciju tādā veidā, kādā tā saprotama.

AIZSARGAPĢĒRBS: KĀ TO LIETOT?

Daži praktiski ieteikumi par aizsargapģērba lietošanu:

- Darbam ar darba aprīkojumu vai iekārtām paredzētā aizsargapģērba piedurkņu un bikšu staru galiem ir jāpiekļaujas ķermenim, pogām jābūt aizpogātām un kabatām aiztaisītām.
- Aizsargapģērbs, kas pasargā pret nelieliem kontaktiem ar liesmām, parasti tiek izgatavots no tekstilmateriāla, kas ir speciāli apstrādāts, lai nodrošinātu ugunsizturību. Pēc katras tīrīšanas tekstilmateriāla ugunsizturība ir jāatjauno.
- Gadījumā, ja nodarbinātais tiek pakļauts spēcīgam karstumam izstarojuma formā, ir jāizvēlas aizsargapģērbs, kas izgatavots no metāliska tekstilmateriāla.
- Dažreiz, kad nodarbinātais tiek pakļauts intensīvai saskarei ar liesmām, ir nepieciešams aizsargtērps ar elpošanas aparātu. Šādos gadījumos ir svarīgi īpaši apmācīt nodarbinātos, kā šādu ierīci lietot.

- Metināšanas tērps nodrošina aizsardzību pret izkausēta metāla šķakatām, īslaicīgu saskari ar liesmām un ultravioleto radiāciju. Šīs drēbes mēdz būt izgatavotas no dabiskajām šķiedrām, kas ir speciāli apstrādātas, lai nodrošinātu to ugunsizturību, vai arī izgatavotas no ādas, kas ir izturīga pret siltumu.
- Savukārt, lai izgatavotu aizsargapģērbu pret ķīmiskajām vielām, ir nepieciešami speciāli aizsargmateriāli, kurus izvēlas atkarībā no tās vielas sastāva, pret ko paredzēta aizsardzība. Jebkurā gadījumā ir jāseko ražotāja dotajiem norādījumiem.
- Specapģērbus pret radiāciju (jonizējošo/nejonizējošo starojumu) mēdz lietot kopā ar elpošanas aizsargaparātu, kas rada pietiekamu pretspiedienu, lai novērstu indīgās vielas ieplūdi ierīces iekšienē un uzturētu nepieciešamo attālumu no kaitīgajām vielām.
- Ir paredzēts, ka aizsargapģērbu, kas pasargā pret spēcīgiem kairinātājiem (piemēram, radiācijas vai liesmu izraisītiem nopietniem termiskiem kaitējumiem, vai aizsargtērpi pret ķīmiskām vielām), apmācīti nodarbinātie var lietot ne ilgāk par apmēram 30 minūtēm. Specapģērbu pret mazākiem kaitējumiem, drīkst valkāt visas darba dienas garumā.
- Kas attiecas uz aizsargfunkcijas nolietošanu un saglabāšanu, tad ir nepieciešams būt pārliecinātam, ka ar aizsargapģērbu nenotiek nekādas pārmaiņas tajā laikā, kad apģērbs tiek lietots. Šī iemesla dēļ specapģērbs ir regulāri jāpārbauda, lai pārliecinātos par tā nevainojamo stāvokli, veiktu nepieciešamos labojumus un precīzi to tīrītu. Ir jāplāno savlaicīga apģērbu nomaiņa.
- Apģērbiem, kas nodrošina nodarbināto labāku pamanāmību, ar laiku saules staru ultravioletās radiācijas iedarbības rezultātā samazinās apģērba fluoriscējošā slāņa luminiscence. Tiklīdz šis apģērbs ir ieguvis dzeltenu krāsu, tas nekavējoties ir jāizmet.

AIZSARGAPĢĒRBA APKOPE

Aizsargapģērba apkopē ieteicams ievērot šādas prasības:

- Lai saglabātu aizsargapģērbu aizsargfunkciju iespējami ilgāku laiku un novērstu kaitējumus lietotāja veselībai, ir nepieciešams rūpēties, lai tie tiktu atbilstoši kopti. Tikai precīza ražotāja sniegto mazgāšanas un uzglabāšanas instrukciju ievērošana garantē nemainīgu aizsardzību.
- Mazgājot un tīrot tekstilizstrādājumus, kuru apstrāde pret kaitīgām sekām nav noturīga, pēc mazgāšanas un tīrīšanas ir nepieciešams atjaunot aizsargapstrādi (piemēram, ugunsizturīgiem apģērbiem var veikt pārbaudi pret ķīmiskajām vielām) iestādē, kura ir specializējusies attiecīgajā nozarē.
- Labojot aizsargapģērbus, ir jālieto tikai tādi materiāli, kuriem piemīt tādas pašas īpašības kā aizsargtērpam. Dažos gadījumos, lai salabotu specapģērbu, ir jāgriežas pie attiecīgā ražotāja.
- Tīrot un uzglabājot aizsargtērpus pret bioloģisko risku, ir jāievēro papildu piesardzība attiecībā uz higiēnu.
- Ja gaismu atstarojošie tērpi kļūst netīri, tie ļoti ātri zaudē pamanāmību. Tāpēc tie ir regulāri jātīra.

Bieži vien ir dzirdams jautājums — *Kur var iepazīties ar darba aizsardzības normatīvajiem aktiem?* vai *Kur var iegūt informāciju par darba aizsardzības jautājumiem?* Šajā nodaļā mēģināsim dot atbildes uz šiem jautājumiem norādot, kur var atrast šo informāciju.

Informāciju vai konsultāciju par darba aizsardzības jautājumiem var saņemt:

- **Valsts darba inspekcijā**

K.Valdemāra ielā 38,

Rīgā, LV 1010

Tālr. 7021751

www.vdi.lv

Informāciju par darba aizsardzības jautājumiem var atrast arī citu institūciju interneta mājas lapās:

- Labklājības ministrija: www.lm.gov.lv
- Latvijas darba devēju konfederācija: www.lddk.lv
- Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība: www.lbas.lv
- Darba un vides veselības institūts: www.parks.lv/home/foeh/

Likumdošanu darba aizsardzības jomā var meklēt arī pēc adresēm:

- www.likumi.lv
- www.mk.gov.lv
- www.saeima.lv

Viena no pilnīgākajām interneta mājas lapām par darba aizsardzības jautājumiem ir jaunizveidotā Eiropas Darba Drošības un Veselības aizsardzības aģentūras nacionālā kontaktpunkta Latvijā mājas lapa: <http://osha.lv>

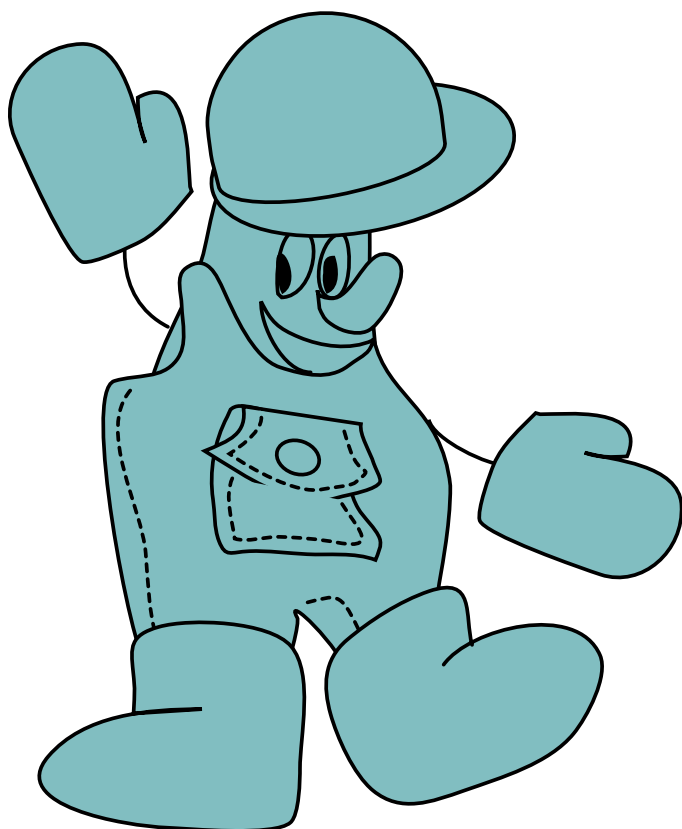
Informāciju par jaunākajām aktualitātēm, pētījumiem un situāciju Eiropas Savienības dalībvalstīs un kandidātvalstīs Jūs varat atrast Eiropas Darba Drošības un Veselības aizsardzības aģentūras interneta mājas lapā: <http://europe.osha.eu.int/>

Ar piezīmēm un ieteikumiem, kā arī pēc sīkākas informācijas saistībā ar šīm Vadlīnijām var griezties:

Valsts darba inspekcijā

K.Valdemāra ielā 38, Rīgā LV-1010, tālr. 7021704
vai Valsts darba inspekcijas reģionālajās inspekcijās

Darbā neriskē -
lieto aizsargapģērbu!

<http://osha.lv>